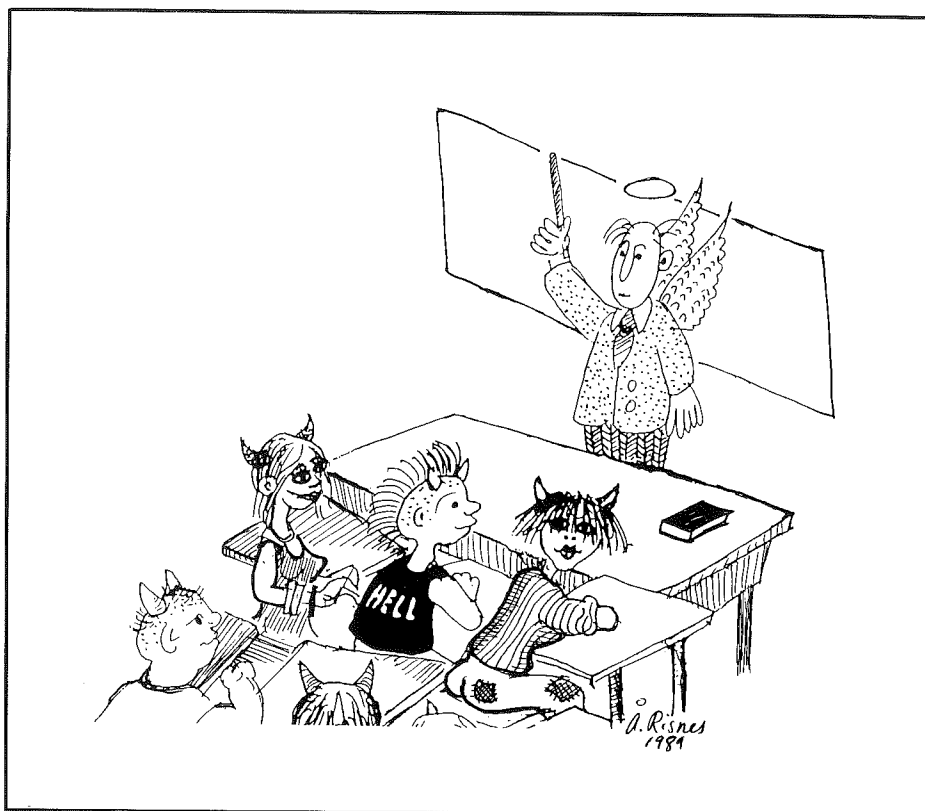

RELIGION

Tidsskrift for
Religionslærerforeningen
i Norge

OG

LIVSSYN

TEMA: Å være religionslærer

Årgang 1, 1989 nr.

1

Religion og Livssyn

Tidsskriftet «Religion og Livssyn» skal være organ for Religionslærerforeningen i Norge. Det skal først og fremst være et kontaktmiddel medlemmene i mellom. Stoffet skal – en ideell målsetting! – være faglig og metodisk; vi håper å kunne være rimelig aktuelle, dra i gang debatt, presentere bøker, rapportere temadager og prosjekter – kort sagt: stoffet skal være en hjelp for den enkelte lærer – i videregående såvel som i ungdomsskolen.

Vi vil prøve å lage temanumre, men ikke så gjennomført at kolleger som ikke er interessert i det aktuelle tema føler at nummeret er unyttig for dem. Dette nummeret kombinerer temaet «Å være religionslærer» med smakebiter fra flere felter. Det neste nummeret vil dreie seg om fremmed religiøsitet i Norge – problemer og muligheter i undervisningen.

For å få til et brukbart blad, er vi avhengig av hjelp fra leserne: *Skriv selv eller tips oss om stoff som religionslærere bør kjenne til!* Særlig er vi interessert i rapporter om opplegg som du synes har fungert, om temadager og prosjekter der religiøse og etiske temaer har vært elementer. Har du lest en bok du mener vil interessere kolleger – send inn en presentasjon!

Skal vi lykkes, er vi avhengige av at tidsskriftet blir et fellesprosjekt for oss. Tro ikke at det stoffet du sitter på er for uinteressant eller uaktuelt eller for dårlig. Send inn i all frimodighet.

Fritaksparagrafen bør få fri

Religion er det eneste obligatoriske faget i den videregående skole som opererer med en såkalt «fritaksparagraf», der det heter at elever som tilhører ikke-kristne religionssamfunn, kan fritas fra faget. Denne bestemmelsen ble til på midten av 70-tallet. På slutten av 80-tallet burde saken være moden for revisjon. Spørsmålet ble tatt opp av Skoleforum på bred basis i nr. 1 i år. I de kommentarer som framkom der – både fra politisk og religiøst hold – settes det spørsmålsteget ved fritaksparagrafen.

Etter vår mening bør denne nå oppheves. Skal religiøs og livssynsmessig toleranse bli reell, dvs. at man tåler at andre har andre oppfatninger i spørsmål som gjelder det en holder for helt sentralt i livet, er det nødvendig med elementær kunnskap om hva ulike grupper faktisk står for – for alle. I religionstimene i videregående skole skulle dessuten muligheten for ekte dialog være til stede mellom folk som tror ulikt. Sannsynligvis er dette også av stor interesse for den som hevder ikke å tro. Religionsfaget skulle nå, 15 år etter at det ble «født», være blitt så «voksnet» at også muslimer og jøder kunne bli med uten å føle seg motarbeidet eller krenket.

Rushdie-saken har etter vår mening styrket denne oppfatningen. Forståelse og toleranse kan bare styrkes ved at man møtes og snakker sammen. Vi kan forstå innholdet i muslimenes protest, men skal man komme videre, nytter det ikke å komme med trusler. Det skjer bare ved dialog mellom likeverdige mennesker.

Religionsfaget i videregående skole burde kunne yte viktige bidrag her.

RELIGION OG LIVSSYN

Organ for Religionslærerforeningen i Norge.
nr. 1, 1989. 1. årgang.

Redaksjonskomite:
Bjørn Myhre (ansv.)
Bjørn Gjefsen
Lovise Hodne
Harald Skottene
Runar Østern
Arna Østnor

Illustrasjon:
Åsmund Risnes

Formgivning:
John Jones

Det planlegges
3-4 nummer i året.

Tidsfrist for
nr. 2: 1. juni

Sats:
Trio Grafisk A/S

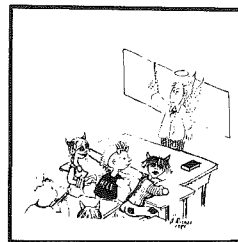
Trykk:
Allservice A/S,
Stavanger.

Opplag dette
nummer: 2000

Redaksjonens adresse:
Religionslærerforeningen,
v/Bjørn Myhre,
Berg videregående
skole, John Colletts
allé 106, 0870 Oslo 8.

*Vi takker K-bank for
teknisk og økonomisk
hjelp til produksjon av
dette nummeret.*

Forsideillustrasjon:
Åsmund Risnes,
Å være religionslærer

Innhold

Foreningsnytt

Religionslærerforeningen i Norge

Anders Törnvall

*Den svenske Föreningen Lärare
i Religionskunskap*

Hans Mikael Holt

*Religionslærerforeningen for
gymnasiet og HF*

Anders Törnvall

Religionslärare för hela människan

Egil Elseth, Victor Hellern

Å være religionslærer

Harald Skottene

*Rapport fra to undervisningsopplegg:
AIDS og etikk*

Bjørn Gjefsen

*Religionskunnskap i grunnskolen
– hva nå?*

Dagfinn Rian

Religionens fagdidaktikk – bokomtale

Arnfinn Vigrestad

*Fremmede religioner i klasserommet
– bokomtale*

Religionslærerforeningen i Norge

Det bladet du nå holder i hånden er et uttrykk for at religionslærerforeningen i Norge er startet. Offisielt skjedde dette den 4. januar d.å. på et kurs for lærere i videregående skole på MF. Den direkte foranledning for foreningsdannelsen var et kurs som ble holdt i regi av den svenske «Föreningen för lärare i religion», høsten 1986. Viktor Frankl var annonsert som foredragsholder, og det var derfor undertegnede var på kurset. På dette kurset ble imidlertid vi norske utsatt for en litt vennskapelig mobbing fra danske og svenske kolleger: Hvorfor har ikke dere forening? Så kunne dere lage kurs og invitere oss til dere ...

Tanken satte seg fast, men først høsten 1988 fikk vi samlet en gruppe til å arbeide med saken.

Hvorfor religionslærerforening?

Vi siterer fra brosjyren som ble laget i anledning foreningsstart:

- En forening vil kunne bidra til å styrke og støtte faget i den videregående skole. Faget er lite, og det har vist seg at det ikke er selvfølgelig at det ikke blir gjort enda mindre. Vi har det opprinnelige Veierød-forslaget friskt i minne, da det skulle tas en time fra faget.
- En forening kan bli et redskap til å skape respekt for den faglige kompetanse vi har. I det opprinnelige Veierød-forslaget ble det for ek-

sempel argumentert med at andre fag kunne overta etikk-delen!

- Den enkelte lærer vil gjennom foreningens medlemsblad kunne få tips og ideer til egen undervisning i form av sentralt faglig stoff, omtale av hjelpemidler, nye bøker, forslag til konkrete metodiske opplegg. Bladet vil også kunne fungere som debattforum for faget. Vi må vel også innse at mange for tiden føler at de ikke har anledning til å gå på lokale møter, og at et blad som kommer direkte i posten kan ha en viktig oppgave.
- Et lite fag har også bare én eller få lærere på hver skole. Å være eneste religionslærer på en skole og ha alle klassene i religion, kan være temmelig ensomt. En forening og et blad kan neppe utrette under (selv ikke i vår bransje!), men en viss hjelp og kontakt kan det sikkert bidra til.
- Vi vet at mange religionskolleger har interessante erfaringer når det gjelder prosjekter og opplegg. Dette kan vi se på som ressurser som flere kunne få del i og glede av.
- Et viktig poeng er antakelig at vi gjennom en forening kan utnytte de ressurser vi kommer i kontakt med gjennom foreningene i våre naboland. Det gjelder faglig og pedagogisk stoff, kurs og ikke minst det potensiale som ligger i menneskelig kontakt ...

Høres dette riktig ut? MELD DEG SELV, KOLLEGENE DINE OG IKKE MINST SKOLEN DIN INN I FORENINGEN! Uten medlemmer, ingen forening og ikke noe blad!

Hvem er foreningen for?

For å starte i noe som er rimelig oversiktlig og for ikke å forstrekke oss i starten, vil religionsfaget i videregående skole ha hovedoppmerksomheten. Men vi ønsker likevel lærere i ungdomsskolen velkommen som medlemmer. Tidsskriftet vil ha stoff som vil være direkte siktet inn

på ungdomsskolen, dessuten er det klart at svært mye av det metodiske stoffet er nyttig for lærere i begge skoleslag, selv om fagene har ulik stilling. Dette gjelder både livssyn og kristendomskunnskap. Det rene fagstoffet og bokmeldingene er selvsagt uavhengig av skoleslag og skolefag. Altså *ungdomsskolelærere*: Meld dere frimodig inn!

Foreningens første landsmøte finner sted i Trondheim i forbindelse med kurset til Religionsvitenskapelig institutt *fredag 29. september d.å.*, Universitetet på Dragvoll.

Hilsner fra Sverige og Danmark

Det er inspirerende for oss at det er religionslærerforeninger i Sverige og Danmark. Fra begge hold er det ytret ønske om samarbeid. Vi gir derfor en kort presentasjon av de to foreningene. Ordförande (leder) Anders Törnvall skriver om den svenske; internasjonalt sekretær, Hans Mikael Holt, skriver om den danske.

Anders Törnvall

För den norska religionslärarföreningen

Föreningen Lärare i Religionskunskap i Sverige har existerat i snart 25 år. I början var det en intresseförening för de teologer som ej avsåg att gå i kyrkans tjänst utan ville bli lärare.

I och med att den socialdemokratiska regeringen i början av 60-talet ville avskaffa religion och kristendomsundervisningen på gymnasiet startades en riksinsamling för att bevara ämnet. Därmed fick föreningen konkreta uppgifter och en profil.

Sedan dess har dess huvuduppgift varit att främst representera *alla* religionslärare på alla skolans stadier

främst de som inte har någon anknytning till ett samfund utan behöver stimulans, metodisk hjälp, fortbildning och gemenskap.

Föreningen arbetar med analyser av aktuell skolpolitik, uppvaktningar i departement, riksdag och skolöverstyrelse allt enligt en regel vi lärt oss genom åren: «Allways plea to the top», dvs. gå direkt på makthavarna.

Under de sista åren har detta entäckta och ibland truttsamma arbete burt frukt. Föreningen har fått en slags konsultativ status vid utbildningsdepartementet. Ett exempel på

samarbete är det seminarium kring skoletiska frågor som föreningen på skolministerns uppdrag anordnar i vår. En annan framgång är att vi fått in religionsämnet i form av vårdetik på gymnasiet vårdlinje.

Men ämnet är ständigt hotat av framför allt vissa läroplanskrivare och superbyråkrater. Det är också eftersatt av vissa likgiltiga och okunniga lärare. Detta kräver ständig bevakning och hjälpåtgärder ty ämnet är mycket svårt.

I styrelsen har vi dock lärt oss ett och annat:

1. Det finns ett intresse för religiösa frågor och livsfrågor hos varje elev bara läraren kan locka fram det.
2. Vid för intensiv integration mellan olika ämnen förlorar nästan alltid religionsämnet och dess profil försvagas.
3. Det är nödvändigt att stärka religionslärarens identitet genom t.ex. fortbildning. Fortfarande finns för många sk «kvackare», dvs. lärare som ej är utbildade i ämnet. De kan ha t.ex. historia och samhällskunskap i sin examen men tvingas av lärarsituationen undervisa i religion.
4. Om inte föreningen märks i debatten finns den inte i myndigheternas ögon.
5. Att inte stödja religionsundervisningen är att inte erkänna att eleverna har religiösa tankar, funderingar och upplevelser. Människan är alltid mer än vi tror. Människan är aldrig färdig.

Vad diskuteras i den svenska religionslärardebatten?

Genom den svenska regerings besparingsbudget detta år drabbades även skolan. Detta har väckt stora protester och demonstrationer: Dålig miljö, dåliga skolböcker, dåliga lärarlöner och för mycket vandalisering.

Religionslärarnas förening har pekat på etikundervisningens betydelse inte minst arbetsetikens och också fått regeringens uppdrag att göra ett seminarium kring denna. Överhuvudtaget har intresset för etik vuxit enormt, så mycket att ett försäkringsbolag gått in och ger landsomfattande kurser för lärare i etik. Men vi menar att detta måste skolan själv klara av och lärarna få fortbildning. Vi «sliter med frågan».

Vid för intensiv integration mellan olika ämnen förlorar nästan alltid religionsämnet och dess profil försvagas.

Från och med nästa år blir de tvååriga yrkeslinjerna på gymnasiet treåriga. Då måste religionämnet finnas med i form av etik, tros- och livsfrågor, främmande religioner osv. Vi har fått förfäste på vårdlinjen men behöver komma in på den sk Socialservicelinjen.

Vi har till regeringen framställt ett förslag att få ta hand om fortbildning av lärare.

«Allways plea to the top».

Anders Törnvall, leder i Föreningen Lärare i Religionskunskap.
Adr.: Heidenstamgatan 53,
58249 Linköping, Sverige.

Hans Mikael Holt **Kære norske fagfæller!**

Ved efterretningen om, at I nu har indledt arbejdet på at oprette en særlig norsk religionslærerforening, sender kolleger i Danmark vore bedste lykønskninger. Vi ønsker jer god vind og held i løsningen af de mange opgaver, der venter jer. Vi melder os gerne med råd og dåd, når I måtte have behov for det. Vi glæder os til at mødes med jer til drøftelse af fælles opgaver og erfaringer til gensidig inspiration og fornøjelse.

Netop nu er man i Danmark ved at lægge sidste hånd på værket med en ny bekendtgørelse og undervisningsvejledning for folkeskolens undervisning i kristendomskundskab og fremmede religioner. I de nye bestemmelser og retningslinier lægges der op til, at faget i 1-9 klasse skal være et holdningsdannende fag, der formidler oplysning og oplevelse. Udgangspunktet er stadig det bibelske fortællestof. I den videre udfoldelse af faget skal eleverne opnå fortrolighed med grundlæggende kristne værdier i dansk kultur. I sidste nummer af «Religionslæreren» - tidsskrift for folkeskolens religionslærerforening - ytres også nogen skepsis over for de nye planer. Således er Kristendomskundskab stadig ikke sluppet ud den isolation, som en fritagelsesbestemmelse vil bevirke. Det er heller ikke muligt uden videre at inddrage de fremmede religioner i undervisningen. Et aspekt ved faget, som var ønsket både af folkeskolens lærere og af gymnasiet religionslærerforening.

Gymnasieskolen er lige begyndt under ny gymnasieordning, der har bevirket, at religion er rykket op i sidste gymnasieklasse med 3 ugentlige timer. Faget afsluttes med mundtlig eksamen, ligesom der gi-

ves medtællende karakter. Indholdsmæssigt er der ikke tale om store ændringer: 1) Naturfolks religioner (15% af timerne), 2) Kristendom (30%), 3) En eller to af de store skriftreligioner (20%), 4) Ethiske og filosofiske opfattelser i nutiden. Endelig kan der blive plads til et valgfrit emne inden for et af de nævnte hovedområder.

Vi håber på til efteråret at mødes og udveksle nyt dels ved jeres første foreningsmøde i Trondhjem, dels ved, at også norske religionslærere lader sig repræsentere ved det religionspædagogiske seminar i Holland 4. - 7. oktober 1989.

Hans Mikael Holt, international sekretær i den danske Religionslærerforening for gymnasiet og HF.
Adr.: Espedalen 15, DK-8240 Risskov, Danmark.

Kan vi lære noe av religionsundervisningen i andre land? - «Religion og Livssyn» holder kontakten med foreninger i utlandet.

Å være religionslærer

Anders Törnvall er leder i den svenske «Föreningen Lärare i Religionskunskap». I denne artikkelen ser han nærmere på ulike forhold religionslæreren står i: forholdet til seg selv, til eleven, til stoffet. Debatten i Norge har ofte (ensidig?) beveget seg omkring aksene objektiv – indoktrinerende undervisning. Kanskje bør vi nå slippe til flere perspektiver? Artikkelen er hentet fra «Årsbok 1987 för Föreningen Lärare i Religionskunskap»

Anders Törnvall

Religionslärare för hela människan

Religionsundervisningen skall beröra hela människan, hela eleven. Gymnastiken skall utveckla kroppen, likasom historien skall ge perspektiv bakåt på elevens tillvaro. Geografin skall orientera eleven rumsligt og fysiken skall förklara de fysikens lagar som människan berörs av.

Även religionsundervisningen og religionsläraren har en viktig uppgift eller snarare uppgifter. Han eller hon bur t ex vara

Kunnskapsförmedlare
Analytiker
Problemställare
Terapeut

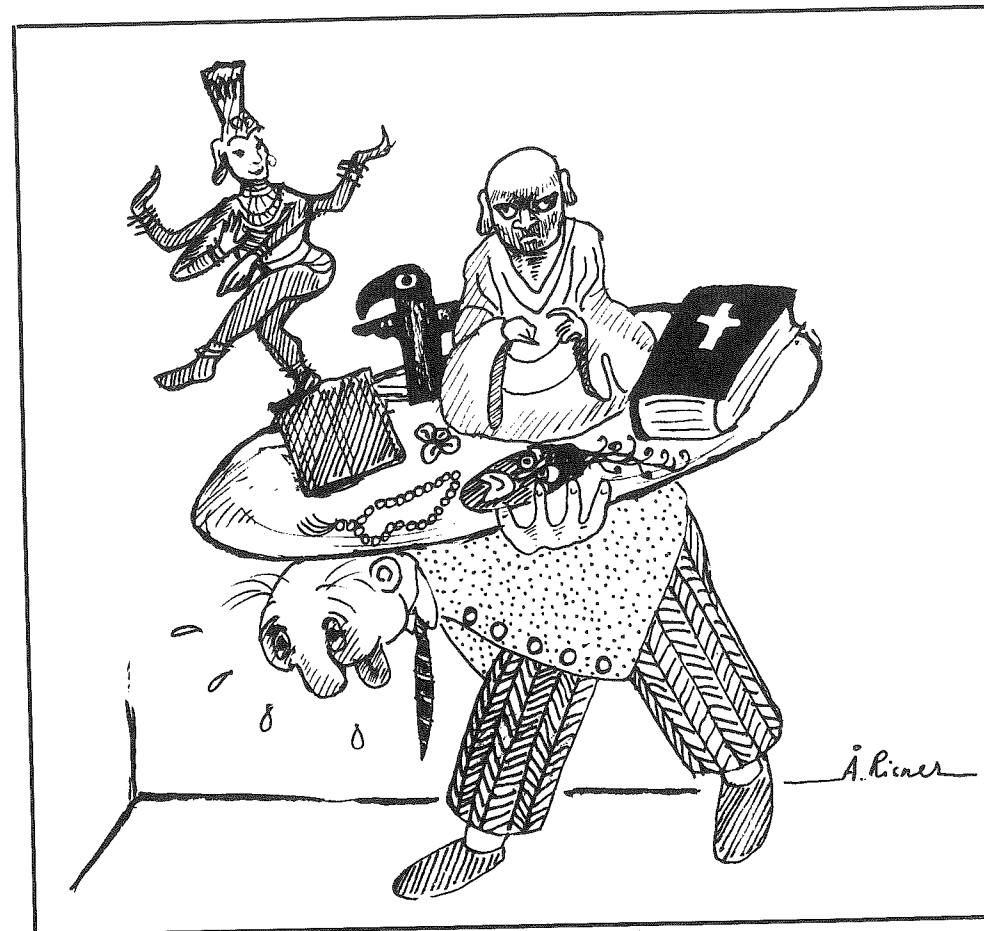
De tre förstnämnda uppgifterna berör väl så gott som alla lärare. Men den sista att vara på något sätt en terapeut för elever og kanskje

även kolleger är i viss mån ett speciellt uppdrag för religionsläraren.

Med terapi menar jag då varken sysselsättningsterapi eller ett manipulerande med en människa. I stället karakteriseras religionslärarens terapi av följande fenomen:

Terapin skall ha som mål att utveckla eleven og kanske även läraren. Givetvis är all undervisning som tillför kunskap utvecklande. Men här är det fråga om en utveckling som människa, en slags mognad mot ett visst mål. Detta med elevens utveckling är en viktig sak i läroplanen som bl a säger:

«Barns fostran og personliga utveckling är uopplösligt förenade med deras arbete att inhämta og utveckla kunskaper og färdigheter.»

Om inte utvecklingen som människa finns med i skolans målsättning kan lätt en sk reduktionistisk människosyn ta överhanden. Människan blir bara en biologisk varelse, bara en fysisk varelse, bara en samhällsprodukt osv.

Människan är också enl min mening ett mysterium som hela tiden måste utforskas på många plan. Hennes livsfrågor ändras, ställs på nytt, anpassas till olika nya svar som för med sig nya frågor allteftersom erfarenheten ökar. Hon måste hela tiden hugaktas, då hon og hennes erfarenhet är unika og ej kopierbara.

Människan är heller aldrig färdig. Hon måste hela tiden tillföras ny näring för tankar og frågor, nya ideal,

nytt hopp, nya visioner, ny längtan efter rättfärdighet og barmhärtighet. Det är viktigt för utvecklingsterapin og utvecklingsterapeuten i form av en religionslärare.

Men kanskje framför allt är människan något fullständigt unikt på jorden og som sådan behåller hon sitt värde även i svagheten. Trots allt dödade i TV og förnedran av människor inför häpnadarna barnaögon med en accentuerande avtrubbning som följd så poängteras det noga i tidningsreferat om piloten vid en flygplanskrasch klarat sig eller ej.

De här utgångspunkterna spelar en roll när nu läraren möter eleven som en terapeut, mer eller mindre medvetet, mer eller mindre öppet.

Vi vet inte särskilt mycket om hur

denna roll fungerar och om den fungerar. I Sverige har så vitt jag vet endast i Linköpings universitet forskning bedrivits för att skaffa fakta kring religionslärarrollen. Den tyske forskaren H G Heimbrock (1982) har också arbetat med religionslärarens yrkesroll och personlighetsutveckling. Följande aspekter som Heimbrock tar upp skall nu diskuteras: Först religionslärarens relation till sig själv. Därefter relationen till eleven och sedan relationen till stoffet.

Religionslärarens relation till sig själv

Få lärare kan undervisa i religionskunskap utan att någonsin fundera över de frågor som de förmedlar och kanske även diskuterar i sin undervisning. Egna reflektioner är inte ovanliga. Bland svenska lärare tycks teodicéproblemet vara det största problemet, som uopphörligen på alla

Både lärare och elev ställer nämligen samma fråga och kan söka svar tillsammans och på jämställd fot.

grundskolans stadier aktualiseras av eleverna. Läraren uppfordras inte så sällan av eleverna att försöka klara ut detta, vilket kräver inte bara ett svar utan ofta även en relation till den elev som frågar. Både lärare och elev ställer nämligen samma fråga och kan söka svar tillsammans och på jämställd fot. Visserligen kan läraren gå igenom t ex Bibelns skilda försök att lösa detta eviga problem. Detta kan i sin tur aktualisera frågor om var läraren tros- och livsåskådningsmässigt står. Det kan också leda till omprövning såväl som till förnyel-

se vilket måste vara mycket nyttigt för lärarens utveckling.

En intressant paradox kan i forskningen bli synlig som också både kan antas beröra elever och lärare på jämbördig fot. Vi kan kalla det för avståndsfiltret. Det fungerar på så sätt att ju mera en fråga berör lärarens och elevens egen tro, eller icke-tro, ju mer skyggar de för att beröra frågan. Det är följaktligen svårare och mer arbetsamt att ta upp centrala trosfrågor i kristendomen än i Islam. Till Islam finns en slags distans. Det är svårt att säga om detta beror på att läraren inte vill oroas i sin trosföreställning eller om man är rädd för att inte kunna svara på elevfrågor. Man kan också anta att eleverna är trutta på dessa moment som de tror de kan. Det kan även vara så att läraren av eleverna identifieras med en eller annan tro eller trosfråga, trosproblem. Det förväntas att läraren skall svara eller lösa problemet. Ännu mer problematiskt blir det om också läraren får en slags omedveten skuld för de obegripligheter som eleven upplever. En religionslärare vittnade för inte så länge sedan om en plutsig negativ inställning som infann sig mot honom när en elev i klassen avlidit. Den som sysslar med livsfrågor i klassrummet skall också kunna besvara dem.

Att i grupp, t ex i fortbildningssammanhang, ta upp dessa frågor är enligt min mening mycket viktigt. Ty sådana existentiella frågor berör hela människan och hennes utveckling.

Relationen till eleverna

Förhållandet till sig själv som lärare hör ihop med förhållandet till eleverna åtminstone om läraren är något-sånär öppen. Vi har redan berört betydelsen av elevers förväntan. Elevernas problem bör också var lärarens problem.

Men en terapi fungerar dåligt om inte läraren identifierar sig med elevernas frågor. Ett vanligt problem som läraren stöter på är t ex elevernas fördomar när det gäller ämnet. Det är en komplicerad fråga hur sådana uppkommer och de tycks visa sig ofta. En del lärare antar att eleverna får dessa fördomar från främst föräldrarna. Men det kan inte uteslutas att lärarens behandling av ämnet t ex genom att ge det lite tid, att inte ta upp trosfrågor alls utan endast etiska frågor ger elever signal om att ämnet inte är så viktigt. Det kan desutom antas upplevas som tråkigt av läraren.

Men om inte eleverna får med trosläran så får de inte med hela religionsbilden och hela den människan som har den tron och som förtjänar att presenteras i sin helhet. Därmed har förmodligen också terapin misslyckats. Förståelsen varför människor i religiösa situationer betar sig på olika sätt går förlorad.

Smågruppsundervisning och diskussioner underlättar relationen till elever kring trosfrågor. Möten med eleverna är t ex i amerikansk religionsundervisning mycket viktigt. Läraren förväntas kunna möta sina elever kring trosfrågor och skapa relationer, annars fungerar inte undervisningen riktigt.

Mest komplicerad är den kluvenhet både undertecknad och Heimbrock har funnit hos eleverna; de vill ha både en viss distans till religionsfrågorna – se på dem, vrida och vända, iaktta andras reaktion, skapa sina ideal i tysthet. Men samtidigt vill de ha närhet. De vill att frågorna skall beröra dem, angå dem, förändra dem och förbättra dem, betyda något för dem. Läraren måste om han skall nå hela människan och utveckla henne beakta båda polerna.

Relationen till stoffet

Också relationen till stoffet påverkar de två övriga relationerna och är viktigt för en «religionsterapi» för hela människan.

För lärarens del kan det först gälla den intellektuella dimensionen. Hans frågor: Vad förstår jag av detta som jag skall förmedla? Det kan gälla svåra frågor om försoningen i kristendomen, eller Nirvana-föreställningen inom buddismen. Kan jag själv tro

*Kan jag själv tro på detta?
Om jag gör det tror jag då
rätt eller fel?*

på detta? Om jag gör det tror jag då rätt eller fel? Vad är egentligen denna religions kärna – har jag uppfattat det riktigt?

Berövar jag eleverna något viktigt om jag inte kan klara ut det för mig själv? Kan jag tillräckligt mycket för att se kritiskt på läroboken och ge eleverna alternativ?

I synen på stoffet kan även olika sorters tvivel aktualiseras speciellt som vissa läromedel genom sin uppläggning uppmuntrar till detta. Komplicerade trosfrågor sprungna ur en svårfångad miljö i t ex Indien, med lång för oss främmande tradition, beskrivs utan försök till förklaring och ger eftersmaken att människor som tror så är konstiga. Det gynnar inte en religionsundervisning för hela människan.

Läraren står också t ex på grundskolans mellan-och-högstadium inför en för elever komplicerad process. Det gäller en övergång från en barnatro till en «vetenskaplig» tro, en mera mogen uppfattning. Ofta saknas den senare i läroböckerna. En

olykkelig polarisering mellom antingen fullstendig tro eller annars inte någon tro alls uppstår. Man skiljer på de religiösa och de inte religiösa.

Det faktum att det hos många elever och lärare finns en «smygtro» behandlas inte. Det är lätt att bevisa att det finns många elever som både förnekar en tro på Gud och samtidigt beder till Honom.

Om religionsläraren skall kunna vara en lärare för hela människan, vara en bra terapeut vilket är svårt, så är det bra om han/hon arbetar med att för den religion som be-

handlas visa på det meningssystem som faktiskt religionerna tillhandahåller.

Eleverna vill, det visar nämnda undersökningar på, få åtminstone en stomme till ett personligt meningssystem som de kan bygga vidare på eller hålla sig till då ingen ny näring tillkommer.

Att tillsammans med eleven bygga upp ett sådant meningssystem, det är att vara en religionslärare för hela människan, ty meningssystem berör hela människan.

Møte med to erfarne religionslærere

Vi ba to «nestorer» i religionsfaget om bidrag til temaet «å være religionslærer». Victor Hellern lot seg intervju, Egil Elseth foretrakk artikkelformen.

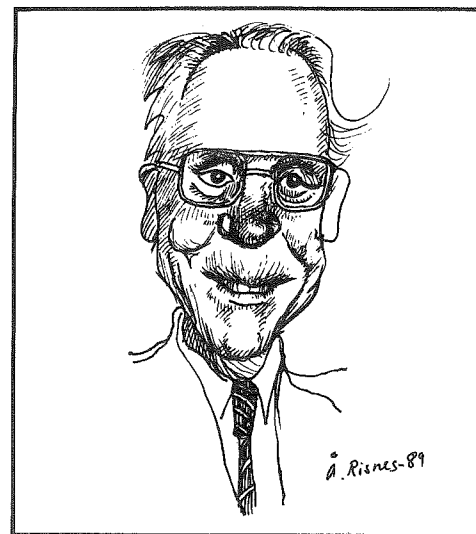
Et liv som religionslærer og lærebokforfatter

Intervju med Victor Hellern

Et møte med Victor Hellern må nødvendigvis bli kort. Det er en mann med mange jern i ilden. Ved siden av å være rektor ved Valler videregående skole, er han et sterkt engasjert samfunnsmenneske med meninger som han gjerne og ofte lufter i ulike fora. Han var leder av Landsseksjonen for Kristendoms-kunnskap og religion i NUFO i en årrekke, han har vært medforfatter i en rekke lærebøker. Av utdanning er han magister i idéhistorie med bl.a. religionshistorie som støttefag.

REOL: Når begynte du å undervise?

VH: I 1956 ved Valler videregående

de skole. Da var det enda realskole sammen med gymnasiet. Jeg underviste i bibelhistorie, kirkehistorie, kristen tro og moral, religionshistorie, «Religiøse lesestykker» og etter Arne Fjellbus «Hva er kristendom?»

REOL: Hvordan ble du lærebokforfatter?

VH: Dreyers Forlag inviterte i 1961 religionslærere til et drøftingsmøte om fagets mål og midler. Etter det møtet ble tre av deltakerne invitert til et samarbeid om lærebøker for ungdomsskolen som da var i emning. Det var Arne Berggreen, Roald Tingstad og jeg. Det ble starten på en rekke bøker som er kommet i nye og omarbeidede utgaver.

REOL: Du har jo laget bøker for den videregående skolen også?

VH: Ja, det arbeidet startet i slutten av 1960-årene. Det var daværende formann i Norsk Lektorlags Landsseksjon for kristendoms-kunnskap, Ulf H. Stubbraaten, Henry Notaker og jeg som utviklet «Verdens Religioner», «Kristendommen» og «Livssyn og etikk». To av disse bøkene forelå faktisk før Læreplanen av 1976 og kom til å påvirke innholdet i fagplanene. Jeg tror ikke noe forlag i dag ville ha satset slik Dreyers Forlag gjorde den gang. Bøkene kom i flere prøveutgaver før de fant sin endelige form. Jeg er i dag takknemlig for at noen i det hele tatt ville prøve dem ut. Men det viste seg at behovet for fornyelse var stort.

REOL: Er det nye bøker på beddingen?

VH: Våren 1989 vil det foreligge en ettbindsutgave for den videregående skole. Den vil dekke hele pensum for faget når normalordningen blir 0+0+3. Etter Stubbraatens død har Jostein Gaarder gått inn i teamarbeidet.

REOL: Hva mener du om å samle alle religionstimene i 3. klasse?

VH: Ideelt sett burde faget hatt

0+2+2 timer, både ut fra stoffmengde og betydning. Men når Kjell Magne Bondevik ikke benyttet sjansen som statsråd, er det lite håp om å få det til. Jeg synes det er beklagelig at elevene ikke skal møte den utfordring faget gir i 2 år i den videregående skole.

REOL: Men én time i uken er vel ingen god løsning?

VH: Jeg har i 20 år hatt 1 time i uken og har alltid ment at denne timen har vært som et «åndehull» for elevene. Riktignok hadde jeg ett år 7 klasser eller 143 elever i 3. klasse til examen artium. Men etter tre år kjente jeg utrolig nok navnene på de fleste!

REOL: Men det må vel være mer pedagogisk å ha 3 timer i uken?

VH: Ja, jeg må medgi at det har sine fordeler.

REOL: Hvordan synes du elevenes holdning til faget er i dag?

VH: Den er positiv, langt mer positiv enn den gang faget var konfessjonsbundet og oppfattet som «statskirkens propaganda».

Elever med en annen religion kan berike religionsundervisningen og de har selv behov for å vite mer om andre religioner og livssyn.

REOL: Men fortsatt kjemper noen for et alternativ også til religionsfaget i den videregående skolen?

VH: Det er en stund siden representanter for Human-Etisk Forbund var ute og krevde det. Like etter loven av 1974 og nyordningen var det nok en del som mente at lærerne i faget kom til å undervise som før. I dag har vi lærere med en svært all-

sidig faglig bakgrunn og mitt inntrykk er at undervisningen både er saklig og engasjerende. Faget dekker også ikke-religiøse livssyn og etiske problemstillinger, så det er ingen grunn til alternativ livssynsundervisning.

REOL: Men i grunnskolen er det det?

VH: Ja, dessverre. Jeg har et håp om at kristendomskunnskap og livssynskunnskap kan smelte sammen til ett fag for alle elever. Dette vil tvinge seg fram i løpet av 90-årene, når tallet på barn med fremmed kultur-bakgrunn øker.

REOL: Men i den videregående skolen kan jo elever med en ikke-kristen religion bli fritatt for religionsundervisningen?

VH: Ja, denne paragrafen som kom inn etter en petisjon fra bl.a. Oskar Mendelsohn, Ferdinand O. Kal-

tenborn og Johannes Andenæs, burde snarest bli fjernet. Elever med en annen religion kan berike religionsundervisningen og de har selv behov for å vite mer om andre religioner og livssyn.

REOL: Men er det ikke egentlig uheldig at elevene får et så bredt tilbud av livssyn? Burde de ikke ha vært opplært bare i ett?

VH: Det kan du si, og slik har det vel vært, og er vel mange steder i verden, både i muslimske land og i marxistleninistiske land. Men hva kommer det ut av det? Isolasjon og intoleranse. Demokratiet har naturligvis sin pris. Derfor er det så viktig at den undervisning som gis, er så faglig god som mulig, og at den ikke bare oppøver den kritiske evne, men at den også kan vekke begeistring for noe.

REOL: Begeistring?

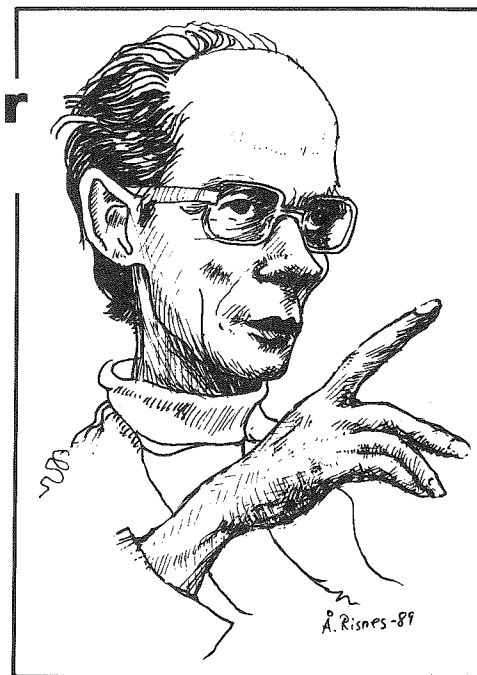
Egil Elseth

En religionslærer ser seg tilbake

En sak står ganske klart for meg etter en liten menneskealder som religionslærer: religionsfaget står på mange måter i en særstilling blant fagene i den videregående skolen.

For matematikk- og språklæreren f.eks. er utgangspunktet greit. Det fins ingen venstrevridd versjon av den pytagoréiske læresetning og preposisjonen «mit» styrer dativ. Dette er grei og nyttig kunnskap. Vi kan tillegge oss den og ha glede av det. Vi kan gi en god dag i den, og kanskje ha glede av det også.

Det er annerledes med religionsfa-

VH: Ja, det er avgjørende for motivasjon, for etterfølgelse, for engasjement, for personlig innlevelse. Derfor tror jeg religionslæreren har en særdeles viktig oppgave i dag.

REOL: Er han akseptert på lærerværelsene?

VH: I høyeste grad! Religionslæreren er ikke noe fremmedelement. Som regel underviser han i flere fag, er klassestyrer og kanskje rektor.

REOL: Ja, du er rektor. Er det vanskelig å få kvalifiserte søkere?

VH: Nei, og det er meget gledelig. Jeg håper at unge mennesker fortsatt vil se det som sin livsoppgave å undervise i så spennende emner som religionsfaget inneholder. For i virkeligheten er det dette faget som binder det hele sammen i allmennfaglig studieretning.

REOL: Hva med de andre studieretningene?

VH: De ansvarlige myndigheter – og her anklager jeg igjen Kjell Magne Bondevik for ikke å ha kjent sin besøkelsestid – har ingen forståelse for at alle studieretninger må ha kjennskap til livssyn og etikk dersom skolens overordnede målsetting skal ivaretas. Å sløyfe religionsfaget på alle andre studieretninger enn AF vitner om at materialismen er i ferd med å ta makten i samfunnet. Det er ingen løsning å legge inn noen sider i en generell «Samfunnslære».

Victor Hellern, f. 1928. Rektor på Valler videregående skole i Bærum. Adr.: Vallerveien 178, 1346 Gjøttum.

get. Nokså brutalt bryter dette faget seg vei gjennom ringen av upersonlig, nøytral viten inn til den enkelte elevs høyst private doméne: Hvordan har du det med deg selv? Hvilke tanker gjør du deg om liv og død, tid og evighet? Og læreren har ingen fasit, elevene har ingen svar å

Religionslæreren kan ikke formidle faget uten selv å kripe ut av sitt eget skall fordi stoffet er eksistensielt.

pugge. Religionslæreren kan ikke formidle faget uten selv å kripe ut av sitt eget skall fordi stoffet er eksistensielt. I religionstimene vil derfor

menneskene stå nokså nakne overfor hverandre. På den ene siden står unge mennesker på leting etter et ståsted, redde og kritiske, på vakt og på lur. På den andre siden står læreren, kanskje med sannheten i baklomma, eller famlende og usikker fordi han ikke har kommet stort lenger i sin verdiorientering enn elevene. Hver religionstime blir et møte mellom generasjoner og verdiskalærer, mellom tro og viten. Her kreves det mot og takt, ærlighet og respekt. Lærerens holdning til elevene og til stoffet er like viktig som hans faglige og metodiske dyktighet.

Religionslærerens dilemma

Denne undervisningssituasjonen reiser et nesten uløselig dilemma. Hvordan kan jeg som religionslærer

bevare min integritet, slippe å gå på akkord? I noen land har en forsøkt å løse oppgaven ved å si at lærerens oppgave er å være nøktern informator. Elevene blir forelagt et slags religionenes og livssynenes à la carte. Det ene kan være like godt som det andre. Denne løsning har aldri slått igjennom i norsk skole, bl.a. ut fra det resonnement at verdinøytralitet

Lærerens holdning til elevene og til stoffet er like viktig som hans faglige og metodiske dyktighet.

vil gjøre all oppdragelse umulig. Den såkalte objektive kunnskapsformidling er en illusjon. Det har da også fagplanen tatt konsekvensen av: «Kravet om å tolerere og respektere andres meninger har som forutsetning at en selv kan ha en overbevisning å gi uttrykk for. I undervisningen gjelder det både elevene og læreren.» (Felles allm. fag, Del 2, s. 8)

Når alt kommer til alt, spør det om ikke elevene også vil foretrekke at læreren spiller med åpne kort. I det lange løp kan en bli lei av å leke livssynsmessig blindbukk. Endog i psykologisk terapi er det ikke uvanlig i dag at terapeuten kaster masken og legger sine egne kort på bordet.

Vi trenger en modig analyse av toleransebegrepet. I vår tid – også blant religionslærere – har begrepet etter hvert utviklet seg til et diffust ditt-syn-kan-være-like-godt-som-mitt-syn-holdning. Denne utvikling har ikke tjent faget, og den er neppe i fagplanens ånd.

Hvor blir det så av sakligheten? Det beste botemiddel mot usaklighet

og indoktrinering er lærerens ærlige erkjennelse av at vi alle har vårt ståsted og vår referanseramme. All vår undervisning og all vår ferd vil og bør ta farge av det.

Kunnskap – og opplevelse

Og så noen ord om kunnskapssiden. I nokså mange år har kunnskapsaspektet vært nedvurdert. Vi må kreve mer av oss selv og av elevene. Innsikt og viten er en forutsetning for det fagplanen kaller en meningsfull drøftelse av «fundamentale livssynsproblemer». Altfor ofte ender undervisningen i løst prat om problemer som en bare har et overfladisk kjennskap til. Slikt går på ærligheten løs.

Like viktig som kunnskapsaspektet er *opplevessiden*. Det er en nær sammenheng mellom disse to sidene av faget. Fagplanen taler om at en av våre oppgaver er å skape «varig interesse for og aktiv holdning til livsspørsmål og samfunnsproblemer». Dette er bare mulig i den utstrekning det lykkes oss å skape en åndelig verdinysgjerrighet, en vilje til sannhet, som setter seg på nervene og som virker utover skoletiden. Religionslæreren har først nådd sitt mål i det øyeblikk kunnskapen *angår* elevene – ikke av hensyn til eksamen, men ut fra et eksistensielt behov. En av de viktigste forutsetninger for å nå dette mål er lærerens eget engasjement. Religionslæreren må selv ha jobbet med stoffet, selv hatt sin våkenatt og selv opplevd menneskets fallhøyde. Eksemplets makt har ikke så høy status i moderne pedagogikk. I religionsfaget spiller den en større rolle enn vi tror.

Noe av det verste som kan hende, er at vi gjør religionsfaget til en etisk, filosofisk, ideologisk idébørs. Det er ingen tjent med. Aller minst elevene.

Ingen skal tro at konklusjonen på

dette skal bli at religionslæreren er satt til å tre bestemte livssyn nedover hodene på elevene. Vår oppgave er å skape en *holdning* til verdivalg som elever føler seg forpliktet på. Og så er det vår plikt å respektere dette valg uansett og uavkortet – i toleransens navn.

«Sannheten, sannheten – om den så skal føre til helvete» sa Garborg. Det er nå litt store ord, men sann-

hetsviljen til Garborg kan vi lære noe av.

Egil Elseth, f. 1927. Førsteamanuensis i norsk ved den pedagogiske høyskolen i Halden.
Adr.: Stenhoggerveien 8, 1720 Greåker.

METODIKK

Harald Skottene

Aids og etikk

Rapport fra to undervisningsopplegg

Aids-epidemien er nærgående og farlig aktuell, også i norsk skolesammenheng: Sykdommen har allerede funnet sine første ofre blant den videregående skoles elever i Oslo. Kunnskap og etisk bevissthet er de viktigste våpnene samfunnet har mot denne truselen, og som kristendoms- og religionslærere står vi derfor i første rekke. I denne artikkelen refereres hovedpunktene i to opplegg om AIDS og etikk som har vært gjennomført på Persbråten og Grefsen videregående skoler i Oslo.

Kunnskapsformidling

En avgjørende forutsetning for at elever skal kunne vise en etisk ansvarlig adferd i møtet med HIV-smitten, er at de har *kunnskap* om sykdommen og om hvordan den overføres. En naturlig start på opplegget ved begge skoler var derfor 1-2 timers informasjon konsentrert om disse spørsmålene:

- 1) Hva betyr HIV og AIDS?
- 2) Hvordan virker HIV-viruset på kroppens immunforsvar?
- 3) Hvordan overføres AIDS – og i hvilke situasjoner smitter sykdommen ikke?
- 4) Hvordan bør man forholde seg til andre hvis man selv er smittet?
- 5) Hvordan bør en oppføre seg over-

for HIV-positive?

- 6) Hva har blitt gjort for å hindre at smitten brer seg, og hva kan hver enkelt av oss gjøre i denne sammenhengen?

På Grefsen videregående skole ble disse spørsmålene stillet i forbindelse med videofilmen «Steget före virus II» (A/S VIDA). Som man ser ble etiske problemstillinger berørt allerede her, men hovedvekten ble i første omgang lagt på de medisinske sidene av saken. Det ble tydeliggjort også ut fra det brosjyrematerialet elevene fikk å arbeide med: «AIDS angår alle» og «Hva alle bør vite om AIDS», begge utarbeidet av Helsedirektoratet.

På Persbråten hadde elevene allerede i 2. klasse sett en informasjonsfilm, etterfulgt av en time med helsesøster. Nå i 3. klasse fikk elevene utdelt et nummer av «LMA-posten» (Organ for Landsforeningen mot AIDS); i tillegg arbeidet de også med deler av KUD's undervisningsopplegg om AIDS: «Elevhefte for videregående skole». Med dette som bakgrunnsmateriale møtte elevene til en time ledet av biologilæreren som svarte på spørsmål og ga de nyeste medisinske informasjonene.

Ved begge skoler hadde vi brukbare erfaringer med det informasjonsmaterialet som ble benyttet. Ellers er det her masse stoff å velge i. Veiledning om hva som egner seg best i de enkelte tilfeller, fås hos de som selv gir ut materialet:

Helsedirektoratet, tlf. 02-41 90 10
Postboks 8128 Dep.
0032 Oslo 1
Landsforeningen mot AIDS,
tlf. 02-36 96 00
Pilestredet 17
0164 Oslo 1

Helseutvalget for homofile,
tlf. 02-36 06 46
Postboks 1305 Vika
0112 Oslo 1

Verdiforiming

Alle de etiske problemene som AIDS-epidemien reiser, kan noe forenklet ses fra to ulike synsvinkler: En individaletisk hvor hovedspørsmålet blir: «Hvordan bør den enkeltes seksuelle adferd være i HIV-smittens tid?» Sosialetisk sett blir hovedproblemet: «Hvordan bør samfunnet/de politiske myndigheter takle AIDS-epidemien?» At det ikke er noe skarpt skille mellom disse to synsvinklene, viser seg i spørsmålet om hvordan hver og en av oss møter de HIV-positive eller de som befinner seg i risikogrupperne. At det er saker knyttet til dette siste spørsmålet som vekker oppsikt i media, er neppe tilfeldig. Nettopp i møtet med Henkisaken eller med den HIV-positive Mandalslæreren, er det at usikkerheten og de skjulte følelsene kommer opp til overflaten.

På Persbråten videregående skole ble den etiske drøftingen vesentlig knyttet til de individualistiske problemstillingene. Religionslæreren ledet her et gruppearbeid over to timer hvor gruppene skulle konsentrere seg om ett eller flere av disse spørsmålene:

- I.
  - 1) Dersom du ble bedt om å forberede et kort innlegg om HIV/AIDS i den ungdomsklubben (alder 14-17 år) der du er med som leder, og du etter innlegget ditt skulle dele ut en seddel til hver med «råd til unge mennesker», – hvorledes vil le «dine 5 råd» se ut?
  - 2) «Seksuell løssluppenhet er blitt vanlig. I første omgang for dem som deltar i den, i neste omgang for alle andre. Undersøkelsen fra Sta-

tens institutt for folkehelse forteller at i alle fall 100 000 nordmenn bør legge om sin seksuelle adferd dersom HIV-smitte ikke skal bli en folkesykdom.» (Leder Aftenposten 3/3-88)

Har frykten for AIDS gjort at du har endret dine holdninger til seksualitet?

- 3) Hvordan ville du forholde deg for å unngå HIV-smitte i det øyeblikk du vil innlede et seksuelt forhold?
- 4) AIDS er blitt kalt menneskehetens Tsjernobyli. Føler du at AIDS angår deg direkte eller indirekte? Er du redd for å få AIDS/HIV?

II.

- 1) Dersom en elev i din klasse ble HIV-positiv, ville du på noen måte, endre din adferd i forhold til ham/henne? Begrunn svaret/gi eksempler.
- 2) Ser du en sammenheng mellom våre holdninger til en HIV-smittet person og våre holdninger til andre minoriteter og spesielle grupper i samfunnet?

Som en avslutning på opplegget utdypet man spørsmålene under II ved å se filmen «Susie's story» som hadde gått på TV3. Her følger man en ung mor fra Australia, som er rammet av AIDS, de siste seks ukene av hennes liv. Denne filmen gjorde sterkt inntrykk, så enda en time ble brukt for å bearbeide disse inntrykene og følelsene hos elever og lærere.

På Grefsen videregående skole ble den etiske behandlingen av AIDS-truselen mer konsentrert om de sosialetiske problemene. Mer presist ble drøftingen knyttet til spørsmålet om det er tjenlig å ta i bruk *tvang* for å bekjempe AIDS-epidemien.

Gjennom behandlingen av dette spørsmålet ble nettopp ulike holdninger til de HIV-positive og risikogrupperne avdekket, og viktige etiske temaer som menneskeverd, respekt og integritet fulgte naturlig i debatten.

Også her var metoden gruppearbeid, og elevene diskuterte ulike tekster om temaet i til sammen tre timer. Opplegget ble avsluttet med en felles dobbeltime for alle 3. klassene, hvor prof. Jacob Jervell og overlege dr.med. Magne K. Fagerhol fra Ullevål sykehus holdt hver sin innledning om temaet. Gjennom dette ble elevene tilført nye synspunkter, og de fikk også anledning til å ytre seg i en større sammenheng om et emne de nå hadde en viss kunnskap om.

Som eksempler på tekster som ble benyttet, og også som konkret hjelp til eventuelle nye opplegg, bringes nedenfor et par av artiklene med de spørsmålene som ble brukt.

Tvangstiltak mot AIDS

Av professor i biologi Nils Chr. Stenseth, Oslo. (Aftenposten 21/1-87)

AIDS er i dag en dødelig sykdom. Vi vet at det er HIV-viruset som forårsaker denne sykdommen. Av de som er HIV-positive er det kanskje 30% som får AIDS, kanskje alle; vi vet ikke sikkert. Men de som får den, dør.

HIV spres *i dag* så godt som utelukkende ved seksuell omgang. Dette fordi det ennå er få som er smittet – det er bare 3000–4000 i Norge i dag. Men om det blir mange smittede, vil andre spredningsveier bli stadig mer vanlige. Vi må være rasjonelle og gjøre alt som står i vår makt for å hindre at HIV spres mer enn hva som er helt uunngåelig.

I dag mer enn fordobles antall HIV-positive i løpet av ett år. Vårt mål må være å snu denne tendensen slik at antall HIV-positive avtar – og ikke øker. Spesielt må den eksplosive økningen stoppes. Ved tidligere epidemier har obligatorisk testing og tvungen isolering ofte vært praktisert. Slike tiltak har (selvfølgelig) aldri utryddet noen sykdom – men slike tiltak har begrenset spredningen betraktelig. Og i dag er vårt primære mål å redusere den eksplosjonsartede spredningen av HIV. I og med at vi ikke har noen medisinske midler mot HIV og AIDS, er isolering av de smittede eneste virkemiddel for å begrense antall HIV-smittede. Om spredningen reduseres betraktelig, vil antall HIV-positive automatisk avta i og med at AIDS er dødelig. Dette virker brutalt, men det er riktig, og vi må ikke lukke øynene for livets realiteter.

Merking

Det er naivt å tro på folks ansvarfølelse. I seg selv er dette naivt. Hvor ofte ser vi ikke eksempler på folks manglende ansvarfølelse. Videre kan man i lang tid (5 år og mer) være smittespreder uten å vite om det. Og mange bytter seksualpartnere langt oftere enn hvert femte år.

Isolering og tvang er her nødvendig. Og selvfølgelig må alle tvangstestes for HIV. Men i og med at HIV-viruset *ikke* spres lett, er det – om vi vil være rasjonelle – *ikke* nødvendig med tvangsisolering av HIV-positive på anstalter. En langt bedre, men *tilsynelatende* mer brutal måte, er å merke dem (ennå få) som er HIV-positive med en lite (anonymt) blått hjerte på lysken. En opplysningskampanje vil nok fort lære folk å sjekke opp dette før et eventuelt samleie med en ny partner. Og da vil etter hvert antall HIV-positive avta.

Nødvendig tvang

Et slikt forslag gir nok uheldige assosiasjoner tilbake til hva som skjedde på 40-tallet. Å blande inn nazisme o.l. i denne debatten om tvang kontra frivillighet, er imidlertid å avspore debatten. Man kan ikke stå mer fjernt fra nazismen enn jeg gjør – jeg vil gjøre alt jeg kan for å bekjempe slike *politiske* tendenser. Og selvfølgelig er man ikke automatisk nazist om man i spesielle situasjoner finner det nødvendig å ty til tvang. Og et slikt merke som jeg ovenfor har foreslått er, i dagens situasjon, rasjonelt.

Brutalt – men rasjonelt

Det er klart visse grupper (som spesielt er utsatt for HIV-smitte) vil «gå under jorden» om tvangstesting og isolering i en eller annen form ble innført. I seg selv er dette gunstig i og med at dette til en viss grad reduserer at smitten spres til hele befolkningen. Og etter hvert vil de grupper som er HIV-positive, dø ut. Dette fører igjen til at antall HIV-positive lett vil avta.

Igen er dette brutal tale – men det er rasjonell tale og, når alt kommer til alt, medmenneskelig tale. For vi kan ikke alltid beskytte de få. Vi kan ikke beskytte de få om dette setter de mange i fare.

Og blir de få for mange, er vi alle i fare. Og de få blir fort mange om vi i dag handler urasjonelt.

Tvang er nødvendig i dagens situasjon når det gjelder bekjempelse av AIDS.

Hadde du en gang en god time? – Fortell om den i «Religion og Livssyn».

OPPGAVER:

- 1) Niels Chr. Stenseth går inn for bruk av tvang i bekjempelsen av AIDS. Hvilke tvangstiltak går han inn for? Hvorfor mener han at tvangstiltak er nødvendige?
- 2) Stenseth er av kritikerne blitt beskyldt for å være nazist. Hvorfor det? Hvordan reagerer han på beskyldningen?
- 3) Hva mener du om de tvangstiltak Stenseth foreslår? Begrunn.

Tvang mot AIDS?

Rolf Berg (Arbeiderbladet 31/1-87)

Det skjer noe merkelig med den norske folkesjæl om dagen. Noe farlig. Det er i slike tider det er viktig å holde hodet kaldt og hjertet varmt.

Det handler om AIDS. Åttiåras pest. Angsframdriveren. Sykdommen som belaster folks følelsesliv mer enn landets helsebudsjett. Og som bringer fram de mest utrolige ideer hos ellers absolutt edruelege mennesker.

Avisene har foret oss regelmessig med såvel informasjon som de mer pikant/groteske beretninger om sykdommens «praktiske» liv.

Det startet jo med de såkalte «risiko-grupper». Da var sykdommen egentlig mer interessant enn truende. Det var liksom så greit når det i hovedsak dreide som om homofile menn og sprøytenarkomane – samt et lite innslag av prostitusjon. Dette var jo allerede definerte utgrupper som knapt fortjente bedre. Ikke å undres på at enkelte religionsutøvere assosierte i retning av guddommelig straffeutmåling. Egentlig var AIDS hva «slike folk» fortjente. Og de var uansvarlige. Enkelte spekulerte en-

dog i sykdommen sin. Skitne sprøyte-spisser ble våpen, ektemenn smittet uskyldige koner etter gjesterolle som horekunde, politi ble bitt og oppskrapet av arrestanter. Folk ble redde og de fikk forsterket sitt inntrykk: Har man AIDS – eventuelt er smittet av HIV-viruset; så er man pr. definisjon uansvarlig, og bør bli gjenstand for spesialbehandling.

Nå blir jo alle syke gjenstand for spesialbehandling. Enhver sykdom krever sine spesielle tiltak. Men AIDS er den første sykdommen til hvilken det fester seg en slags aura av kriminalitet, umoral og uansvarlighet. Er du smittet, er du samtidig ikke bare selv smittefarlig – du er rett og slett litt suspekt. De opprinnelige risikogrupperne har avgitt også en slags sosial smitteeffekt.

Konsekvensene er flere. En er av folkelig hysterisk art: Er du HIV-smittet slipper du ikke til hos tannlege, frisør eller i barnehage. Eller du mister jobben din. Og homofile menn blir dobbelt hetset. De bærer på byrden av massiv fordømmelse fra før.

En farligere konsekvens er nok likevel de stadig sterkere krav om tvangsbruk i kampen om smittefaren. Og disse kravene kommer fra stadig mer ansvarlig hold.

Og det innrømmer jeg gjerne: Jeg er mer redd for smittefaren ved tanken om tvangsbruk som helsepolitisk virkemiddel, enn jeg er for sykdommen som sådan. Jeg tror ærlig talt at skadevirkningen på vårt folk er større på lang sikt om vi for alvor diskuterer diverse varianter om tvangstiltak for å hindre sykdommen i å bre seg (...)

Men den som da er i stand til å kurere våre tvangstiltakslyster og – tilbøyeligheter vil kunne fortjene noe bortimot fredsprisen. For da har enkelte vonde holdninger festet seg

bedre enn vi har godt av.

AIDS er blitt kalt en livsstilssykdom. Lev et rent liv og du blir ikke smittet. Lev et trygt og veletablert heterofilt seksualliv og du skal lenge leve i landet. Uten AIDS og annen stygge- eller straffedom. Da vil verken Per Sundby eller Kjell Magne Bondevik påføre deg tvangstiltak. Ingen vil finne på å tatovere kjønnsorganet ditt heller.

Hva om de første risikogrupper hadde vært helt andre grupper? Hva om det f.eks. hadde vært folk som reiste mye utenlands? Aller helst med fly kanskje. Hva om risikogrupperne ikke hadde vært på forhånd sosialt belastede grupper, men heller travle menn med stresskoffert og boardingpass i brystlommen til enhver tid. Hva om det dukket opp en sykdom som rabies – men for mennesker, og at alle – lik dyrene i dag – som kommer hjem etter å ha vært utenlands; måtte ha et bestemt antall måneder i karantene før man slapp fritt inn i landet. Kan hende ville vi vært i stand til å svelge det om det bare gjaldt utlendinger – flykninger og innvandrere og sånt; de tar vi jo ikke så nøye likevel. Men om det også gjaldt nordmenn? Hvem ville da våget å lansere tvangstiltak?

Jeg tror det er viktig å se perspektivene her. Og de gjør i hvert fall meg redd. Jeg påstår uten videre at tanken om tvangstiltak ikke hadde vært mulig å gjennomføre – knapt å tenke – om ikke sykdommen så å si ble introdusert her til lands gjennom grupper som liten eller ingen sosial status har. For overhode å tenke tanken om tvang, trenger man på en eller annen måte å være mentalt forberedt. F.eks. ved at hele greia heftes på folk som på forhånd er vel kjent med tvangsmidler og sosial trassering.

Min angst bekreftes ytterligere når en professor i biologi i fullt alvor for-

eslår at man skal tatovere et blått hjerte i lysken på folk som er smittet. Slik at når forhold går inn i den avgjørende intime fase, da skal det fremdeles finnes en siste sjanse til å kunne avblåse hele prosjektet. Hvis man husker å titte etter. Og det er det vel ikke de fleste som gjør ...

Hvorfor gjøre det så innviklet? I sin tid var det noen som studerte intime kroppsdelene for å undersøke om folk var omskåret eller ikke. Det ble derfor upraktisk i lengden, så man beordret folk til heller å bære en gul stjerne på jakkeslaget. Det var enklere slik.

Gul stjerne eller blått hjerte? Det kan da ikke utgjøre store forskjellen?

OPPGAVER:

- 1) Hva er, etter Rolf Bergs mening, den psykologiske og sosiale bakgrunnen for forslagene om tvangstiltak mot AIDS?
- 2) Synes du at forfatterens argumenter mot tvang er holdbare?

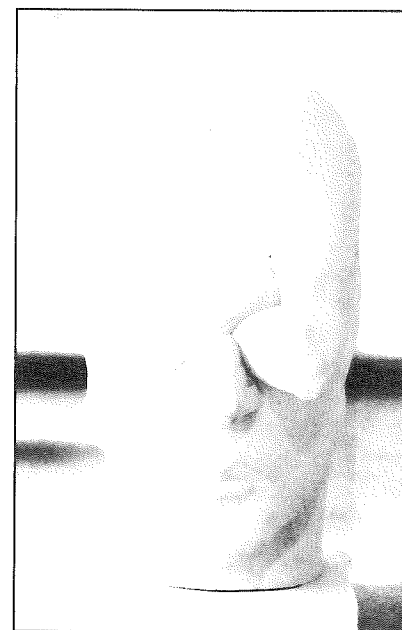
Harald Skottene, f. 1955. Lektor på Grefsen videregående skole, Oslo. Adr.: Oppsalstuben 1 B, 0685 Oslo 6.

Egil Elseth

VALG OG VEI

Lærebok i etikk og livssyn som åpner elevenes øyne!

PLURALISME
HUMANISME
EKSISTENSIALISME
SEXUS, EROS, AGAPE
EKTEPAR ELLER SAMBOER?
HOMOFILI OG MENNESKEVERD
KAN HIV TEMMES?
HAR TAUSHETEN NOEN GRENSE?
PRO OG KONTRA I ABORTSTRIDEN

BRITT-INGRID PERSSON: Muskeløs hjærna (bilde fra boka).

DØDEN ER MIN EGEN?
HVA ER RASE?
I «KONGENS KLÆR» – JEG?
IDRETTENS ETISKE KRISE – «TO WIN ISN'T EVERYTHING, IT IS THE ONLY THING».
KJEMISK STORM-ANGREP – VÅRT ARVESTOFF ER TRUET
SKAL VI LA HUMLA SUSE?

Dekker hele disiplinen livssyn og etikk i videregående skole!

- Innføring i etiske grunnbegreper
- Presentasjon av viktige livssyn
- Gjennomgåelse av grunntrekkene i kristen etikk
- 10 brennaktuelle etiske spørsmål som *Idrett og etikk*, *Krig og fred* og *Aids*
- Revidert og oppdatert
- Rikt illustrert
- Full av «snapshots fra livet» – historier, avisutklipp, intervjuer, annonser, sitater, dikt
- Engasjerende oppgaver

ASCHEHOUG

Bjørn Gjefsen

Religionskunnskap i grunnskolen – hva nå?

Den nye Mønsterplanen for grunnskolen, M-87, bringer andre religioner inn igjen i kristendomsfaget. Emnet har nærmest hatt en nomadeaktig tilværelse i fagplanene, og en kan både lure på hvorfor, samt hvilken profil emnet skal få nå. Ved å se på emnets historie i grove trekk, kan en se de viktigste problemer og muligheter i undervisningen.

Misjonsperspektivet

Normalplanen hadde emnet med under synsvinkelen «Misjon». Religionene, som da ble kalt fremmede, ble sett på i forbindelse med hva misjonærene møtte i sitt arbeid på ulike misjonsmarker i verden. Pedagogisk sett var dette sikkert en rimelig innfallsvinkel for emnet i en tid som hadde en mer beskjeden kontakt med verden omkring. Men med en slik vinkling lå det også store muligheter for intoleranse og religionskonkurransen når emnet dukket opp. Velmenende lærere så en oppgave i å bevise kristendommens overlegenhet.

Den nøytrale undervisningen

Mediealderen som brakte hele verden inn i norske hjem, satte misjonsperspektivet i et negativt lys. Da fremmede religioner forsvant med Mønsterplanen 1974, hadde det en klar begrunnelse i et ønske om større respekt og toleranse. En skal heller ikke se bort fra datidens pedagogiske vinder fra Sverige. Den svenske løsningen på undervisning i kristendomsfaget var å gjøre det til et orienteringsemne. Det trodde en ville passe bra for undervisningen i andre religioner i Norge. Emnet ble flyttet fra kristendom til o-fag på barnetrin-

net og samfunnsfag på ungdomstrinnet. Og etter mitt skjønn var det å flytte emnet fra asken til ilden.

Særlig på ungdomstrinnet var og er samfunnsfag et sprengt fag med mange disipliner og få timer. Fagets lærere har bare unntaksvis fagutdanning i religionskunnskap. Så i den vanskelige prosessen å prioritere emner, forsvant ofte religionene. Hvis det ble tatt opp, ble behandlingen knapp og gjerne knyttet til ytre former. Det er ikke akkurat å yte religionene rettferdighet. Som talende eksempel kan en tenke seg en ytre beskrivelse av den kristne nattverd. Det er i beste fall komisk. For troende kristne vil beskrivelsen sikkert være sårende. Slik vil ytre beskrivelser uten respekt for det genuint religiøse ofte virke.

Et kompromiss

På dette feltet er Mønsterplanen 1987 et kompromiss. Andre religioner er nå delt mellom kristendom og samfunnsfag/o-fag. I kristendomsfaget skal en ta emnet opp under synsvinkelen toleranse, altså en advarsel mot misjoneringsgrøfta i Normalplanen.

Videre skal en særlig legge vekt på de religiøse ytringsformene, en advarsel mot M-74-nøytraliteten. Den

nye planen gir muligheter for en redelig behandling av emnet, selv om delingen mellom fag ikke er særlig faglig heldig. Faren nå er at faget kan falle mellom de to fag-stolene. På grunn av mye stoff og lavt time-tall, satser lærere i begge fag på at den andre tar seg av denne undervisningen.

Hva gjør vi nå?

Vi underviser best mulig i emnet. Det vil blant annet si å undervise faglig så grundig og holdningsmessig så redelig at en representant for religionen vil kunne gå god for undervisningen. Som formidler er det ikke vår oppgave å formidle andre religioner som mindreverdige eller underlegne. Selv om en skulle mene for seg selv at kristendommen er den beste religionen, gir det ingen grunn til uredelighet. Tvert imot vil jeg hevde at det er en trosprøve nettopp å fremstille også andre religioner så godt som mulig. Er kristendommen det beste valget, så er den det mest overbevisende når den står på egne ben, ikke lærerens.

Videre er vår spesialitet som kristendoms lærere å ta et spesielt ansvar for det religiøse. Politiske forhold er noe som M-87 gjør til samfunnsfagets ansvar. Det gjør ikke min oppgave enklere, for i mange religioner henger det religiøse tett sammen med det politiske.

Elevene i grunnskolen er svært konkrete i sin måte å oppfatte verden på. De vil raskt huske de konkrete ytringsformene, men vanskelig få innblikk i troslivet bakom. Det blir fristende å legge vekt på det elevene lærer lett. Men samtidig er det kanskje hva vi ikke bør gjøre. Jeg tror at jo mindre vekt vi legger på det ytre og konkrete, jo mer tvinger vi oss selv og elevene til å gå på jakt etter troen i religionen.

De gangene jeg har følt at jeg har

lykkes i dette, har jeg sett en underlig dobbelteffekt. Elevene har økt sin toleranse overfor menneskene som kommer fra andre kulturer, fordi de forstår litt mer av deres tankegang. Samtidig har noen begynt å se sin egen situasjon. Hvilket trosinnhold i Norge er det som påvirker vår tankegang og våre avgjørelser? Hvis dette er en av effektene av å undervise i andre religioner, burde vi kristendoms lærere være de første til å ønske emnet velkommen på sine nye premisser.

Bjørn Gjefsen, f. 1949. Adjunkt på Bjørnsletta ungdomsskole, Oslo. Adr.: Arnebråtveien 79 c, 0385 Oslo 3.

Trenger du hjelp til undervisningen – «Religion og Livssyn» bringer metodisk stoff i hvert nummer.

Det er ingen liten begivenhet at det i Norge utkommer en fagdidaktisk lærebok som tar for seg undervisningen om fremmede religioner. Arnt Stabell-Kulø har med «Fremmede guder i klasserommet» gjort litt av en pionerinnsats. Oss bekjent er dette den eneste fagdidaktikken på norsk som er viet dette temaet. Vi har latt en fagdidaktiker på høyskolenivå og en lærer i videregående skole se på boka.

Dagfinn Rian

Til bruk i forberedelsen av undervisning om (ikkekristne) religioner i norsk skole har vi lenge savnet en faglig velbegrunnet framstilling av de fagdidaktiske problemene som reiser seg i forbindelse med undervisning om religioner. Det er dette savnet førsteamanuensis Arnt Stabell-Kulø vil avhjelpe med boka *Fremmede guder i klasserommet*. Religionenes fagdidaktikk. Religionene er kommet oss nær, sier forfatteren (s. 6). Men hvorfor kalles da boka «Fremmede guder ...»?

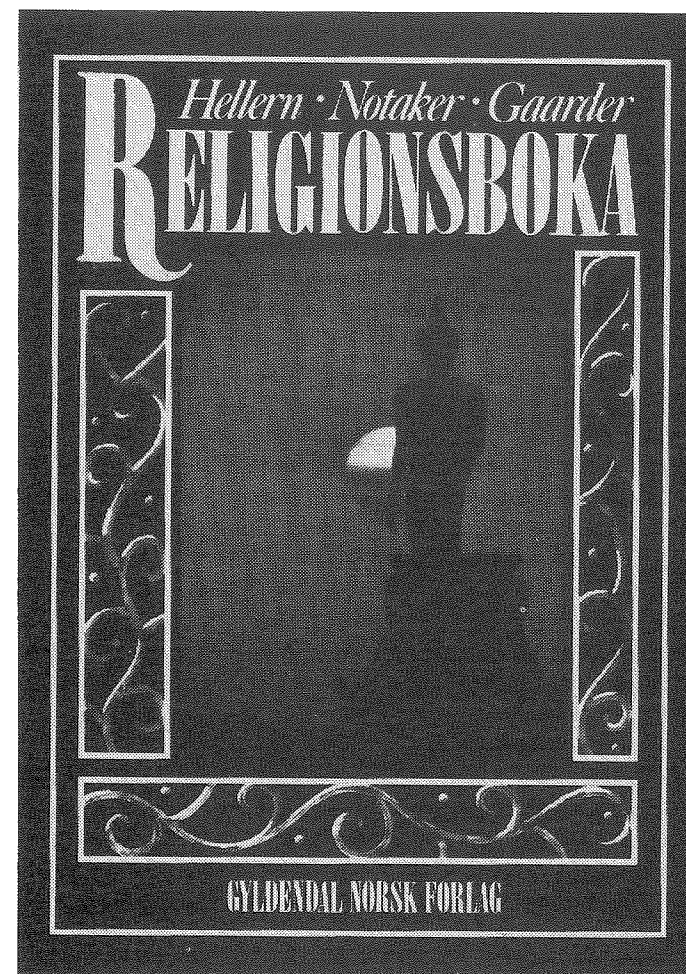
Nå er forholdet det at religionsundervisning (i betydningen undervisning om religioner) ikke har noen entydig plass i norsk skole. I grunnskolen er denne undervisningen hovedsakelig delt mellom orienteringsfag/samfunnsfag og kristendoms-kunnskap (eventuelt livssynskunnskap). Stabell-Kulø peker da også på det problematiske i at religionsundervisnings plass i grunnskolens fagplaner ikke er tilfredsstillende avklart rent prinsipielt (s. 19-20). Det blir da heller ikke så lett å reflektere didaktisk over undervisning om religioner i

grunnskolen. Religionene bør jo ikke studeres isolert. En fagdidaktisk refleksjon må ta hensyn til den totale kontekst som undervisningen fremtrer i. En mer generell didaktisk refleksjon over religionsundervisning kan bare tjene som et utgangspunkt for å gå inn i denne bredere kontekst.

Stabell-Kuløs fremstilling glir vel også noe fram og tilbake mellom de ulike muligheter her. Det ville være interessant om vi som neste utviklingstrinn fikk separate framstillinger av religionsundervisningen i samfunnsfag, kristendoms-kunnskap og livssynskunnskap (og vel også i morsmål for språklige minoriteter) i grunnskolen på den ene side og i religion i videregående skole på den andre.

Stabell-Kuløs bok forsøker å favne alt dette. Det er i noen grad dens dilemma, men samtidig uten tvil også en styrke. For det er først ut fra dette samlende perspektiv at en kan se de vanskeligheter undervisningen om religioner i grunnskolen er kommet i.

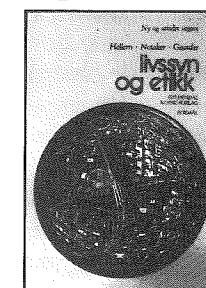
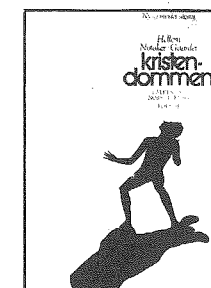
Forfatteren vil med sin bok bidra til den faglige begrunnelsen for stoff-

HELE RELIGIONSFAGET I ÉN BOK!

For den videregående skolen

BOKA KOMMER I MARS

Du vil fortsatt få de 3 eksisterende bøkene

GYLDENDAL NORSK FORLAG

Undervisningsseksjonen · Telefon 02-200710

valg og struktur, mindre til rent praktiskmetodiske overveielser (s. 8).

Boka starter med en refleksjon over hvem eleven er (s. 12-18). Stabell-Kulø understreker at gjennomsnittseleven stort sett har liten religiøs erfaringsbakgrunn. Elevene har «intet eget referansegrunnlag å bygge på når vi underviser dem om kristendom eller allmenne religiøse fenomener» (s. 17). Derfor er det et problem at både fagplaner og lærebøker langt på vei synes å forutsette at elevene har en religiøs bakgrunn (s. 12-13).

Som utgangspunkt for den videre gjennomgang drøfter forfatteren fire teser om religionsundervisning (s. 19-37). *Tese 1:* Strukturen i undervisningen er historisk belastet, særlig fordi vi har en tendens til å overbetone *læren* på bekostning av andre aspekter ved religionene. *Tese 2:* Vår undervisning klargjør ikke hva religion går ut på, og gir derfor et avbleket bilde av den enkelte religions mål og hensikt. *Tese 3:* Den problemorienterte undervisningen er problematisk, fordi man kan komme i skade for å trivialisere verdensreligionene hvis elevenes kultur- og aldersbestemte interesser skal styre emnevalget. *Tese 4:* Religionsundervisning er mer enn orientering om religioner – undervisningen må aktualiseres, slik at det elevene lærer på skolen og i faget også får mening i deres dagligliv, og betydning for forståelsen av det egne nærmiljøet. Tesene drøftes ved hjelp av en rekke velvalgte eksempler. Diskusjonen skulle gi et godt utgangspunkt for undervisning om religioner. Det en kunne savne i denne gjennomgang, er en sterkere fokusering også på forholdet religion – kultur og religion – samfunn, og på vekselvirkningen mellom disse.

Videre følger så en fagdidaktisk gjennomgang av islam (s. 38-56),

hinduismen (s. 57-75), buddhismen (s. 76-98) og de skriftløse religionene (s. 99-119). For å ta kapitlet om islam, synes det som det tenderer mer i retning av eksempler på visse momenter (som i og for seg er gode og nyttige nok) enn mot en total strukturering av islam: hva religionen har å si for den enkelte og for samfunnet. Et moment som avgjort savnes, er en klargjøring av forholdet mellom sji'a og sunna – ikke minst med tanke på åpenbaringsbegrepet. De politiske forhold i verden har i de siste ti år vært slik at dette er aktuelt og nødvendig stoff. (I parentes bemerket: s. 45 sies at det er god kristen teologi at åpenbaringen er en gradvis prosess som fortsatt pågår. Dette er i det minste ikke god *luthersk* teologi, som må forutsettes å være det mest aktuelle hos oss.)

I kapitlet om de skriftløse religionene påpekes med full rett hvilken bortgjemt plass disse religionene har fått i M-87 (s. 99-100). Kapitlet er vesentlig når det gjelder å skrelle vekk en del nedarvede fordommer overfor de skriftløse religioner og deres kulturer. En god og klargjørende opprydding gir også det følgende kapitlet om myter og mytologi (s. 119-136).

Mer skolepolitisk tilsnitt har *Tillegg 1: Religionene i en kristen skole* (s. 137-153). Her drøftes på bredere basis problemet med religionenes plassering i grunnskolens fagplaner. Som det har vært påvist av mange andre, finner også Stabell-Kulø at skolelovens plassering av religionene i samfunnsfag har fungert dårlig. Derfor mener han at undervisningen om religioner bør flyttes til kristendomsfaget, «for der finnes den smule kompetanse som skolen i dag rår over» (s. 152). Dette reiser da en del prinsipielle spørsmål om fagets konfesjonsbundethet – eventuelt om en del av faget kunne tenkes å stå

utenfor konfesjonsbindingen (dette problemet er allerede aktuelt i og med religionsdelen av kristendoms-kunnskap i M-87). – En diskusjon med et utsagn fra bispemøtet i 1967 (s. 147) faller litt på siden ettersom den saken det gjelder ble atskillig modifisert i 1982: spørsmålet om forholdet kristendomsundervisning–dåpsundervisning.

Til sist drøfter Stabell-Kulø i *Tillegg 2* spørsmålet om vi vet hva en religion er (s. 154-170). Dette kapitlet er vesentlig når det gjelder å nå fram til en helhetsforståelse av religion, særlig med den vekt som det her ligger på delbeskrivelser ut fra forskjellige teoretiske utgangspunkt.

Boka har et noteapparat som viser til kommentert litteratur. Enkelte formuleringer hos forfatteren kan egge til motsigelse. Like fullt er boka blitt et viktig bidrag til den fagdidaktiske refleksjon om religionsundervisning. Hos oss fins det for tiden ingen tilsvarende fremstilling. Det er å håpe at boka vil stimulere både forfatteren og andre til fortsatt arbeid med religionenes fagdidaktikk, både med flere religioner og emner, og ut fra mer spesifikke fagsammenhenger som er antydnet ovenfor.

Dagfinn Rian, f. 1942. Førsteamanuensis ved Religionsvitenskapelig Institutt, Universitetet i Trondheim. Adr.: Postboks 3756, Granåsliå, 7002 Trondheim.

Arnfinn Vigrestad

«*Fremmede guder i klasserommet*» av Arnt Stabell-Kulø er eit forsøk på å lage ei bok i fagmetodikk i religionskunnskap. På bokomslaget kan vi lese at boka er tenkt for studentar ved lærarhøgskular og universitet, men og for dei som treng eit undervisningsopplegg ferdig til neste religions- eller kristendomstime.

Som religionslærer i den vidaregåande skulen med ein del års erfaring, er det for meg ikkje så mykje «nytt» i boka, men forfatteren tek opp sider ved religionsundervisninga og formidlinga av den som vi alle har godt av å tenkje gjennom på nytt. Når vi fram til elevane? Presenterer vi stoffet på ein forståeleg og utfordrande måte? Tek vi utgangspunkt i den røyndommen som elevane kjenner? I så måte har boka mange interessante poeng, og ho oppmodar oss lærarar til å tenkje gjennom våre eigne haldningar til stoffet og elevane. «Å lære noe om religionene er ingen dogmeeksersis, ikke bare en abstrakt lek med teser og påstander, men like mye en appell til allmenmenneskelige egenskaper i oss» (s. 7).

Forfatteren har i byrjinga av boka 4 teser der han går i rette med den tradisjonelle måten å formidle verdsreligionane på. Eg kan nemne påstandar som: «lærarane er for mykje opptekne av lære/dogme/årstal; vi får ikkje fram kva religionane går ut på; vi tvingar religionen inn i vårt kultursystem; det er for lite drøfting av dogmatikken i religionen». Personleg kjenner eg meg ikkje heilt att i det forfatteren her seier, og eg meiner at mange av dei som underviser i framande religionar, fullt ut er klar over dei tinga forfatteren her har peika på.

Forfatteren tek for seg skriftreligionane islam, hinduismen og buddhis-

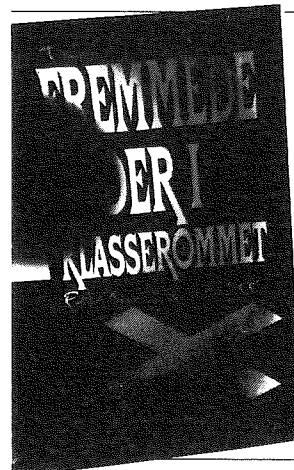
men og gjev fleire døme på kva han vil leggja vekt på i undervisninga av desse religionane. Det som slår meg er fleire ting: for det fyrste tykkjer eg han for ofte viser til negative hendingar i kristendommen for å få fram det positive i dei andre religionane. Vidare, om ein skal fylgje hans undervisningsopplegg, krev det store ressursar, både menneskelege og økonomiske. Det siste er i alle fall vanskeleg i skulen i dag. For det tredje vil eg påstå at mykje av det forfatternen legg vekt på, er altfor vanskeleg for mange av våre elevar. Dei vil rett og slett ikkje fatte kva vi snakkar om (jf. s. 56 om hinduismen).

Forfatternen sin gjennomgang av dei skriftlause religionane er viktig og nyttig, spesielt for dei som ikkje har (har lite) undervisningserfaring. Boka sluttar med to tillegg – eit om religionane i ein kristen skule, og eit om vi veit kva ein religion er? Spe-

sielt det første er lite interessant for oss som arbeider i vidaregåande skule.

«Fremmede guder i klasserommet» er ei bok som ikkje primært er tenkt for lærarar i den vidaregåande skulen, men det er ei nyttig bok å lese. Kanskje kan vi få inspirasjon, tips som gjer at vår undervisning vert endå betre. Sjølv opplevde eg det slik, og eg er heilt einig med forfatternen når han avsluttar boka slik: «Med kunnskap og innsikt skal vi belyse flest mulige sider av fenomenet religion, men samtidig skal vi reservere et restområde for den enkelte elevs personlige tro og overbevisning, et lukket område der ingen analyse kan trenge inn og der læreren intet har å gjøre.»

Arnfinn Vigrestad, f. 1947.
Lektor på Bryne vidaregåande skole. Adr.: Malmveien 9, 4340 Bryne.

Ny håndbok for lærere som underviser i religion, kristendom eller livssyn!

Dette er ikke en lærebok i religion, den tar opp et enda vanskeligere emne: **Hvordan** underviser vi om religioner? For lærere i grunnskolen og vidaregåande skole.

Arnt Stabell-Kulø er førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo og ved Barnevernsakademiet. Han har mange års erfaring fra skolen.

SBN 02-10261-8

CAPPELEN

RELIGION PÅ 2-ÅRIG GRUNNKURS - BORTE MED ET PENNESTRØK?

I Rundskriv fra Departementet (F-10/89) som gjelder tilpasning av 2-årig grunnkurs til Veierød-modellen, ser vi at religionskurset er fjernet i sin helhet fra det 2-årige grunnkurset og lagt til det såkalte tredje påbyggingsår. Som erstatning er emner fra religion lagt inn i det nye 2-timerskurset i samfunnslære med 25 timer obligatorisk for elever på 2-årig grunnkurs.

Vi fristes til å stille noen spørsmål: Hva sier elevstatistikken? Hvor mange elever slutter etter 2-årig grunnkurs eller går over i yrkesfag og får dermed ikke religion som eget fag? Hvor mange går over på allmennfag 2. trinn eller på tredje påbyggingsår og får religion der etter 25-timerskurset på grunnkurset? Er det egentlig slik at den kompliserte strukturen tvinger en til denne klatt-løsningen og at verdiformidlingen som skolen i følge sitt formål skal gi - bli gjennom religionsfaget - kommer i annen rekke?

Når det gjelder det nye samfunnslærefaget:

Hvordan er det rent praktiske tenkt? Her skal man altså gjennomgå 4 obligatoriske emner, dessuten religion. Hvordan har man tenkt å rekke dette når man skal bruke minst 25 timer til religion? Med 38-ukers skoleår utgjør 25 timer mer enn tredjedel av timene; i praksis - med diverse undervisningsbortfall - blir det bortimot halvparten.

Dessuten: De fire store skolebokforlagene (Aschehoug, Gyldendal, Cappelen, U-forlaget) har alle laget ferdig sin lærebok til det nye samfunnslærefaget. Ingen av bøkene har med emnet religion.

Videre kommer kompetansespørsmålet inn. Hvem skal undervise i det nye samfunnslærefaget? Historielærere, lærere i samfunnskunnskap, religionslærere? Her er det behov for nærmere klargjøring!

KJÆRE LESERE!

Slik ble altså det første nummeret til foreningens tidsskrift. Vi synes vel det ble endel slit for å få det i havn, likevel: uten god hjelp fra mange hadde vi aldri klart å få noe ferdig. Vi har prøvd å samle oss om et tema samt å antyde noen smakebiter. Skal vi komme videre, er vi avhengig av dere medlemmer og lesere. Det vil si: verv medlemmer og bli medlem og la foreningen gro! Da får vi også økonomisk underlag til videre tidsskriftsdrift. Dessuten: gi oss i redaksjonen reaksjon på bladet og forslag til stoff og skriv selv!